

Poř. č. 2/2013

Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k otázce stanovení právní moci usnesení o zastavení trestního stíhání, došlo-li v přípravném řízení po zahájení trestního stíhání k úmrtí obviněného, aniž by takový obviněný měl před svou smrtí zvoleného nebo ustanoveného obhájce

I. Obviněnému, jenž před svou smrtí nemá zvoleného nebo ustanoveného obhájce, není třeba po jeho úmrtí ustanovit obhájce pro případ doručení usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d) trestního řádu ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu a případného podání stížnosti proti tomuto rozhodnutí v přípravném řízení, nejsou-li dány jiné důvody nutné obhajoby.

II. Usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d) trestního řádu ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu, došlo-li v přípravném řízení po zahájení trestního stíhání k úmrtí obviněného, aniž by takový obviněný měl před svou smrtí zvoleného nebo ustanoveného obhájce, nabývá právní moci dnem, kdy bylo státním zástupcem učiněno, není-li ve věci poškozeného. Je-li poškozené osoby, avšak ta stížnost proti usnesení o zastavení trestního stíhání nepodala, nabývá toto usnesení právní moci marným uplynutím třídní lhůty stanovené pro podání stížnosti. Jinak nabývá právní moci okamžikem závislým na rozhodnutí o podané stížnosti.

Krajské státní zastupitelství v Ostravě dalo podnět k vydání stanoviska ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů při výkonu působnosti státního zastupitelství ve smyslu § 12 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státním zastupitelství“), a to v otázce stanovení právní moci usnesení o zastavení trestního stíhání, došlo-li v přípravném řízení po zahájení trestního stíhání k úmrtí obviněného, aniž by takový obviněný měl před svou smrtí zvoleného nebo ustanoveného obhájce.

Podstata posuzované otázky spočívá v tom, zda je obviněnému, jenž před svou smrtí¹ nemá zvoleného nebo ustanoveného obhájce, po jeho úmrtí ustanovován obhájce pro případ doručení usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d) trestního řádu

¹ Není-li uvedeno jinak, má se na mysli též prohlášení za mrtvého.

ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu (potažmo ve spojení s některým dalším důvodem podle téhož ustanovení) a případného podání stížnosti proti tomuto rozhodnutí v přípravném řízení, a z jakého důvodu, nejsou-li dány jiné důvody nutné obhajoby, či nikoli. Což pak ovlivňuje okamžik stanovení právní moci tohoto usnesení o zastavení trestního stíhání.

Jelikož byla avizována možnost rozdílné praxe u více státních zastupitelství, analytický a legislativní odbor Nejvyššího státního zastupitelství považoval za důvodné požádat vrchní a krajská státní zastupitelství o vyjádření k posuzované otázce, zejména z pohledu jejich dosavadních zkušeností s věcmi tohoto druhu, má-li být zachyceno názorové řešení v celé soustavě státního zastupitelství. Z komplexního vyhodnocení vyjádření oslovených státních zastupitelství vyplývá převažující závěr, který je co do podstaty a argumentace souladný s níže uvedeným stanoviskem analytického a legislativního odboru Nejvyššího státního zastupitelství. V obvodu působnosti Vrchního státního zastupitelství v Olomouci je v zásadě shledáván jednoznačný závěr k posuzované otázce. V obvodu působnosti Vrchního státního zastupitelství v Praze takový závěr vesměs převládá; v ojedinělých případech byl zjišťován i názor odlišný. Analytický a legislativní odbor Nejvyššího státního zastupitelství souhlasil s vyjádřením připojeným Krajským státním zastupitelstvím v Ostravě jako navrhovatelem k žádosti o stanovisko, bylo však zapotřebí jej upřesnit, popř. rozvést.

Zjevně lze konstatovat, že jednotlivé případy nutné obhajoby, v nichž zákon považuje obhajobu obviněného za natolik potřebnou, že rozhodnutí o její potřebnosti nepřenechává na úvaze obviněného, jsou zakotveny v § 36 odst. 1 až 4, resp. § 36a odst. 1 až 2 trestního řádu. Předmětná ustanovení vypočítávají důvody, kdy obviněný musí mít obhájce v trestním řízení, tj. nezvolí-li si v těchto případech obviněný obhájce na upozornění orgánu činného v trestním řízení sám (§ 38 trestního řádu), resp. nezvolí-li mu ho některá z oprávněných osob (§ 37 odst. 1 trestního řádu), bude mu ustanoven. V taxativním výčtu nutné obhajoby podle § 36 odst. 1 až 4, resp. § 36a odst. 1 až 2 trestního řádu není výslovně zakotveno, aby v případě úmrtí obviněného byl ustanovován obhájce k doručení usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d) trestního řádu ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu a případného podání stížnosti proti tomuto rozhodnutí. Danou věcnou situaci nelze pod předepsané důvody nutné obhajoby jednoduše podřadit.

Jde-li o stadium přípravného řízení, je sice zakotven důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 1 písm. b) trestního řádu, kdy je obviněný zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je v takové způsobilosti omezen, nicméně tento důvod se vztahuje k zajištění možnosti řádně vykonávat obhajobu za života obviněného, popř. z objektivní okolnosti - vyplývající z rozhodnutí civilního soudu stran zásahu do práv odůvodněnou duševní poruchou, která není jen přechodná (srov. § 10 odst. 1, 2 občanského zákoníku, § 186 a násl. občanského soudního řádu) - schopen obhajobu sám náležitě vykonávat. Jde o ustanovení určité a přesné, s ustálenými výrazy designátu. Daná věcná situace se nedá k § 36 odst. 1 písm. b) trestního řádu přiřadit ani za použití nejširšího možného jazykového výkladu.

Rovněž zde uvažovaný důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 trestního řádu pak obsahuje obecnou subsidiární směrnici pro řešení otázky, kdy obviněný musí mít obhájce, a to též ve stadiu přípravného řízení. Důvod, proč státní zástupce, resp. soudce, bude v tomto smyslu považovat obhajobu za nutnou, znovu směřuje k zajištění možnosti řádně vykonávat obhajobu za života obviněného. Tedy, je-li dána pochybnost o způsobilosti se náležitě hájit, zejména - jak se demonstrativně uvádí - vzhledem k tělesným a duševním vadám. S tou nuancí, že citované ustanovení dává interpretační prostor pro shledání potřeby nutné

obhajoby, přes absenci rozhodnutí o zbavení způsobilosti k právním úkonům nebo omezení způsobilosti k právním úkonům, k němuž by se jinak napevno uplatnil § 36 odst. 1 písm. b) trestního řádu. Pochybnosti o způsobilosti náležitě se hájit mohou vyplývat z dalších, fakultativních důvodů, jestliže zásadně spočívají v tělesných a duševních vadách obviněného, resp. jsou k nim srovnatelně měřitelné. Dosavadní soudní praxe ukazuje, že pochybnosti o způsobilosti náležitě se hájit vznikají především u obviněných hluchých, hluchoněmých, němých, slepých, s vadami řeči, těžce nemocných, u obviněných, kteří jsou po utrpeném úrazu v kómatu nebo v jiném obdobném stavu hospitalizováni v nemocnici, anebo u obviněných, kteří neumí číst nebo psát.² I kdyby šlo o jiné než výše zmiňované okolnosti, které vedou k založení důvodu nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 trestního řádu, pořad musí reflektovat existující potřebu řádného výkonu obhajoby v řízení, které se proti němu stále vede. Dojde-li k úmrtí obviněného, absentuje již potřeba řešení pochybností o způsobilosti obviněného se náležitě hájit v trestním řízení. V úvahu nepřichází použití analogie zákona, jelikož není podobnost mezi účelem předpisu a danou věcnou situací, která je textově nepokrytá. Aplikace důvodu nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 trestního řádu neobstojí k případu úmrtí obviněného pro doručení usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d) trestního řádu ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu (potažmo ve spojení s některým dalším důvodem podle téhož ustanovení) a případného podání stížnosti proti tomuto rozhodnutí v přípravném řízení.

Že důvod nutné obhajoby nemůže být v posuzované otázce dovozován, potvrzuje rovněž teleologicko-systematický výklad k § 36a odst. 2 písm. d) trestního řádu. Jenom v řízení o stížnosti pro porušení zákona, v řízení o dovolání a v řízení o návrhu na povolení obnovy musí mít odsouzený obhájce, jde-li o řízení proti odsouzenému, který zemřel. Odpovídajícím způsobem rozšířenou obligatorní účast obhájce nelze nalézt v přípravném řízení. Jestliže obviněný zemřel, je to obecně překážkou jeho trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu, která vede k nezahájení nebo k zastavení trestního stíhání. Trestní řád upravuje výjimku z obecné nepřípustnosti trestního stíhání zemřelé osoby právě k těmto mimořádným opravným prostředkům, kdy se navzdory smrti obviněného specificky nebrání dalšímu řízení. Ačkoli trestní stíhání musí být zastaveno neprodleně, jakmile státní zástupce zjistil, že existuje některý z důvodů uvedených v § 11 odst. 1 trestního řádu, nelze trestní stíhání zastavit proto, že obviněný zemřel [viz § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu], poté co byla povolena obnova řízení ve prospěch obviněného [§ 289 písm. c) trestního řádu], dále poté co bylo podáno dovolání ve prospěch obviněného (§ 265p odst. 3 trestního řádu), anebo poté co byl zrušen rozsudek v řízení o stížnosti pro porušení zákona s tím, že zákon byl porušen v neprospěch obviněného (§ 275 odst. 1 věta první trestního řádu).

Ustanovení o důvodech nutné obhajoby ve smyslu § 36 odst. 1 až 4, resp. § 36a odst. 1 až 2 trestního řádu nevykazují neúplnost. Dotčený paragraf byl zhusta novelizován, více než patnáctkrát od zavedení v trestním řádu z r. 1961, objevila-li se nezbytnost dalšího přehodnocení rozsahu nutné obhajoby v trestním řízení. Příslušnou mezeru v zákoně ale zákonodárce zatím neshledal. Daná věcná situace je přitom rozhodována orgány činnými v trestním řízení běžně, nikoli poprvé. Zajisté by zákonodárce tak exponovaný důvod pro nutnou obhajobu vyjádřil. Rovněž na základě kritického pohledu na judikaturu vyšších soudů nelze tvrdit opak. Příléhavým nelze považovat event. odkaz na starší stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 1971 sp. zn. Tpjf 21/71, publikované pod č. 2/1972 Sb. rozh. tr., ohledně nepřípustnosti trestního stíhání a prohlášení obviněného o pokračování, uvádí-li, že obhájce zemřelého obviněného může namísto obviněného učinit prohlášení podle

² Viz rozhodnutí č. 27/1997 Sb. rozh. tr. a rozhodnutí č. 65/1978 Sb. rozh. tr.

§ 11 odst. 2 trestního řádu, ve znění do novely provedené zákonem č. 178/1990 Sb., že trvá na projednání věci, v které bylo trestní stíhání zastaveno z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. a) anebo b) trestního řádu, ve znění do novely provedené zákonem č. 178/1990 Sb. Je totiž zapotřebí brát vázanost zmiňovaného závěru na podmínky řízení o mimořádných opravných prostředcích. Proto v něm bylo také akcentováno, že ustanovení trestního řádu umožňující vykonání mimořádného opravného řízení ve prospěch odsouzeného i v případech, kdy odsouzený zemřel, mají za cíl, aby byla umožněna rehabilitace odsouzeného po jeho smrti. Ve stádiu přípravného řízení není vydáván pravomocný odsuzující rozsudek, k němuž by mohla být taková rehabilitace zvažována. Neuvádí, že by neustavení obhájce zemřelému obviněnému bylo ve všech případech v rozporu s trestním řádem. Je zřejmé, že zákonná úprava výslovně a jasně stanoví důvody nutné obhajoby takovým způsobem, že nezůstává žádný prostor pro jejich přenesení směrem k dané věcné situaci. Lze mít proto za to, že daná věcná situace není v § 36 odst. 1 až 4, resp. § 36a odst. 1 až 2 trestního řádu zahrnuta záměrně a nejde ani o mezeru v zákoně způsobitou k pozitivnímu dotváření práva nad rámec textu a jeho výklad, např. za pomoci argumentu per analogiam.

Smrt obviněného představuje podle vůle zákonodárce objektivní okolnost, se kterou je v zásadě spojen zánik trestněprocesního vztahu mezi orgány činnými v trestním řízení a osobou, proti níž se trestní řízení vede, včetně obsahu trestněprocesního vztahu pokrývající práva a povinnosti ke způsobům obhajoby. Nastane-li v přípravném řízení smrt obviněného, je pro tuto objektivní okolnost třeba zastavit trestní stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d) trestního řádu ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu. Průlom do principu nepřipustnosti vedení trestního stíhání proti zemřelé osobě trestní řád nezná vůči dané věcné situaci. Jak bylo zdůrazněno, kromě v zákoně tří výslovně stanovených výjimek - srov. opět obnova řízení ve prospěch obviněného [§ 289 písm. c) trestního řádu], dovolání ve prospěch obviněného (§ 265p odst. 3 trestního řádu), zrušení rozsudku v řízení o stížnosti pro porušení zákona, byl-li zákon porušen v neprospěch obviněného (§ 275 odst. 1 věta první trestního řádu)³ - je trestní stíhání nepřipustné proti tomu, kdo zemřel. Protože právě toto trestní stíhání lze v uvedených případech vést, procesní práva vykonává namísto zemřelého obviněného jeho obhájce, jehož ustanovení se taky předpokládá. Naproti tomu se v právní úpravě nenalézá opora pro pokračování trestního řízení, jakoby uměle nastavovaného, toliko za účelem pozdějšího objasnění nějakého příznivějšího důvodu pro rozhodnutí o zastavení trestního stíhání, pokud obviněný zemřel, a na základě toho došlo k zastavení jeho trestního stíhání, a když věc musí být dostatečně objasněna v rozsahu nezbytném pro toto rozhodnutí.

Je také možno poukázat na usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2011 sp. zn. IV. ÚS 2767/10, v němž stěžovatel polemizoval s právní kvalifikací důvodů zastavení jeho trestního stíhání - podle § 172 odst. 1 písm. c) trestního řádu, jak byla učiněna krajským a Nejvyšším státním zastupitelstvím, a vyjádřil přesvědčení, že se jednalo o formalistický výklad zákona a že měl právo na zastavení z pro něj co možná nejpříznivějšího důvodu, konkrétně podle § 172 odst. 1 písm. a) nebo b) trestního řádu. Podle názoru, že zastavení trestního stíhání podle citovaného ustanovení trestního řádu zanechává na dotčených osobách trvalý „cejch“ pravděpodobného zločince. Ústavní soud však jeho stížnost odmítl. V odůvodnění konstatoval, což je třeba ukázkově zdůraznit, v části návrhu zjevně neopodstatněného, že „*v rovině základních práv není garantováno jakékoliv základní právo na zahájení či zastavení trestního řízení, natož na zastavení trestního řízení z určitého specifikovaného*

³ Navíc srov. § 314i písm. c) trestního řádu, bylo-li nálezem Ústavního soudu zrušeno rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení pouze ve prospěch obviněného, nepřekáží jeho smrt provedení dalšího řízení a trestní stíhání nelze zastavit proto, že obviněný zemřel.

*důvodu pro obviněného více či méně akceptovatelného“.*⁴ K dalším tvrzením stěžovatele, jejichž podstatu Ústavní soud spatřoval v námitkách o porušení záruk spravedlivého trestního procesu, bylo zvýrazněno: „*napadená rozhodnutí státních zástupců nejsou konečnými rozhodnutími o vině a trestu ve smyslu hlavy páté Listiny, ani rozhodnutími o trestním obvinění ve smyslu čl. 6 odst. 1 Listiny, a z toho důvodu se na ně z povahy věci řada ústavních záruk spravedlivého trestního procesu nevztahuje. [...] Ústavní soud byl toho názoru, že tato rozhodnutí byla vydána v souladu se zákonem a dostatečně uvádí důvody, na nichž jsou založena. Napadená rozhodnutí by mohla zakládat problémy z hlediska principu presumpce nevinny dle čl. 40 odst. 2 Listiny, resp. čl. 6 odst. 2 Úmluvy, pokud by z obsahu jejich odůvodnění vyplývalo konstatování viny nebo pozitivní zjištění skutečností zakládajících vinu. Žádné takové skutečnosti stěžovatel v ústavní stížnosti netvrdil a nedospěl k nim ani Ústavní soud.“* K obdobně vyznívajícím závěrům srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2010 sp. zn. I. ÚS 2766/10, usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2010 sp. zn. IV. ÚS 2545/10 a usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 1. 2011 sp. zn. IV. ÚS 2599/10.

Mohla by být zohledněna polemická argumentace, spočívající v nezbytnosti zohlednění ústavní zásady rovnosti účastníků (čl. 96 odst. 1 Ústavy, čl. 37 odst. 3 Listiny), že aby k porušení uvedené zásady nedošlo, tak obviněnému, který po zahájení trestního stíhání zemře, aniž by měl obhájce, je třeba ustanovit obhájce, čímž bude jeho postavení stejné jako postavení obviněného, který měl ustanoveného či zvoleného obhájce již před svou smrtí. K tomu třeba konstatovat, že ústavní zásada rovnosti účastníků by měla umožňovat použití „rovných zbraní“ při dokazování a v důsledku toho dosažení spravedlivého procesu. V trestním řízení ale nelze doslova hovořit o rovnosti účastníků, lépe o rovnoprávném postavení procesních stran, především mezi státním zástupcem a osobou, proti níž se řízení vede, projevující se v zachovávaní stejných možností uplatňování a prosazování práv, jehož plná aktivizace nastává v řízení před soudem. Vyústí ve známou maximu, podle které státu ve srovnání s obviněným nepřísluší více práv, resp. výhodnější postavení.⁵ Patrně příhodnější se jeví argumentace právem na právní pomoc v řízení před soudem, které s rovností účastníků úzce souvisí (§ 37 odst. 2 Listiny), jenže toto právo se zase realizuje na zákonné úrovni tak, že neurčuje, že i v tomto případě musí mít obviněný obhájce a kdy povinnost státu zajistit právní pomoc není zdaleka neomezená a spojuje se zpravidla s efektivním přístupem k soudu. Faktem je, že ústavněprávní deficit nebyl ve vztahu k dané věcné situaci prozatím zjištěn, a to ani renomovanou literaturou.⁶

Na podporu představeného závěru lze taktéž poukázat, že před Ústavním soudem bylo projednáváno i několik ústavních stížností poškozených, kteří napadali usnesení policejních orgánů o odložení věci podle § 159a odst. 2 trestního řádu ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu, a to s odůvodněním porušení práva na spravedlivý proces (údajně nebyly provedeny potřebné důkazy, trestný čin mohla spáchat jiná osoba než zemřelý, ten se nespravedlivému nařčení nemohl bránit, apod.).⁷ Ústavní soud rovněž všechny jejich

⁴ Odkázal na korespondující výňatky z dřívějších rozhodnutí: usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1997 sp. zn. II. ÚS 361/96, publikované pod č. 5/1997 Sb. n. u. US., a usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 2. 2004 sp. zn. IV. ÚS 554/03, publikované pod č. 27/2004 Sb. n. u. US.

⁵ Srov. často citovaný náleze Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001 sp. zn. Pl. ÚS 15/01, publikován pod č. 164/2001 Sb. n. u. US.

⁶ Jiné problematické okruhy práva na právní pomoc vyžadující návrhy de lege ferenda jsou publikovány, viz WÁGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V. a kol. Listina základních práv a svobod, komentář, Praha: Wolters Kluwer, 2012.

⁷ Viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 10. 2005 sp. zn. II. ÚS 74/05, usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2007 sp. zn. II. ÚS 349/06, usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 2. 2010 sp. zn. III. ÚS 117/10, usnesení ze dne 22. 4. 2010 sp. zn. II. ÚS 920/10, usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2011 sp. zn. III. ÚS 3402/11.

návrhy odmítl. Přestože jsou znatelná specifika usnesení o odložení věci⁸ a usnesení o zastavení trestního stíhání,⁹ nacházejí se mezi nimi styčné prvky, jejichž promítnutí do zkoumané problematiky dovoluje konstatovat, že usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d) trestního řádu ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu nemá ve vztahu k zemřelé osobě difamující účinek, srovnatelný s dopady pravomocného odsuzujícího rozsudku. Stejně tak, že stát svými orgány rozhoduje podle pravidel trestního řízení o tom, zda byl trestný čin spáchán a kdo se jej dopustil, a jejich úprava, jako atribut právního státu (čl. 39 a 40 Listiny), nezakládá žádné právo na satisfakci za způsobený trestný čin v ústavní rovině ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, resp. základní právo poškozeného na to, aby byl jiný trestně stíhán.

Nakonec je klíčová rovněž soudní praxe, kterou z pohledu státního zastupitelství, resp. státních zástupců nezbyvá než sledovat a přijmout k řádnému výkonu působnosti v trestním řízení. Je to soudce, jemuž se svěřuje kompetence ustanovovat obhájce na dobu, pro kterou trvají důvody nutné obhajoby, a při jejíž realizaci posuzuje rozsah důvodů nutné obhajoby, zda se vztahují či nevztahují na zákonem nepředvídané situace včetně situace nyní rozebírané. Navíc je uplatňována paralela k rozhodování státního zástupce o zastavení trestního stíhání. Ve stádiu řízení před soudem, resp. v hlavním líčení, činí soud rozhodnutí o zastavení trestního stíhání podle § 223 odst. 1 trestního řádu, shledá-li, že je tu některá z okolností uvedených v § 11 trestního řádu, tedy i s odkazem na § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu zastavuje trestní stíhání proti tomu, kdo zemřel. Na základě shromážděných poznatků není známo, že by se soudy začaly samovolně odklánět od dosavadní a dlužno říci, že i dlouholeté praxe, tj. od závěru představeného analytickým a legislativním odborem Nejvyššího státního zastupitelství, nebýt konkrétních návrhů státních zástupců v ojedinělých případech.

Státní zástupce v okamžiku, kdy se dozví o okolnosti smrti obviněného, zkoumá zjištěný skutkový stav z pohledu pořadí příznivosti důvodů zastavení trestního stíhání, je-li dán jejich souběh, obsažených pod písmeny a) až f) odst. 1 § 172 trestního řádu. V případě zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d) trestního řádu ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu, došlo-li v přípravném řízení po zahájení trestního stíhání k úmrtí obviněného, je třeba mít za to, že zjištění skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, a jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal takový obviněný.

Co se týče druhé, dílčí a navazující otázky stanovení právní moci usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d) trestního řádu ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu, došlo-li v přípravném řízení po zahájení trestního stíhání k úmrtí obviněného, aniž by takový obviněný měl před svou smrtí zvoleného nebo ustanoveného obhájce, výsledné řešení bude odvislé od oznamování tohoto rozhodnutí poškozenému. Jestliže nebyla stížnost poškozeného proti usnesení o zastavení trestního stíhání podána, nabývá toto usnesení právní moci marným uplynutím třídní lhůty stanovené pro podání stížnosti. V případě, kdy ve věci

⁸ Usnesení o odložení věci nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté (*rei iudicatae*) a nezakládá princip *ne bis in idem*. Opadnou-li později důvody pro odložení věci a zjistí se nové skutečnosti, lze bez dalšího zahájit trestní stíhání.

⁹ Nicméně je-li v příslušném řízení původní meritorní rozhodnutí v téže věci zakládající překážku věci pravomocně rozhodnuté (*rei iudicatae*), resp. princip *ne bis in idem*, zrušeno, je možno obviněného pro totéž trestně stíhat. Tak např. po právní moci usnesení o zastavení trestního stíhání lze znovu stíhat téhož obviněného pro týž skutek v případě využití zvláštního oprávnění státního zástupce rušit do tří měsíců od právní moci nezákonná usnesení nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání podle § 174a trestního řádu, úspěšné obnovy řízení (§ 277 a násl. trestního řádu), dovolání (§ 265a a násl. trestního řádu) apod.

není další osoba oprávněná k podání stížnosti, tj. není osoby poškozené, usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d) trestního řádu ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu, došlo-li v přípravném řízení po zahájení trestního stíhání k úmrtí obviněného, aniž by takový obviněný měl před svou smrtí zvoleného nebo ustanoveného obhájce, nabývá právní moci dnem, kdy bylo státním zástupcem učiněno.

Usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d) trestního řádu ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu, došlo-li v přípravném řízení po zahájení trestního stíhání k úmrtí obviněného, avšak měl-li takový obviněný před svou smrtí zvoleného nebo ustanoveného obhájce, je třeba doručit tomuto jeho obhájci (§ 137 odst. 2 trestního řádu). Proti usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 trestního řádu je oprávněn podat stížnost obviněný, jen pokud se stížnosti domáhá příznivějšího rozhodnutí. Příznivějšího rozhodnutí nelze dosáhnout, jestliže nastala okolnost smrti obviněného, a bylo-li trestní stíhání již zastaveno podle § 172 odst. 1 písm. d) trestního řádu ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu (potažmo ve spojení s některým dalším důvodem podle téhož ustanovení), neboť se i zde nenalézají opora pro pokračování trestního řízení, jakoby uměle nastavovaného, toliko za účelem pozdějšího objasnění nějakého příznivějšího důvodu pro rozhodnutí o zastavení trestního stíhání. Pokud by obhájce podal stížnost proti takovému rozhodnutí, musela by být zamítnuta jako stížnost podaná osobou neoprávněnou podle § 148 odst. 1 písm. b) trestního řádu.

Toto výkladové stanovisko bylo vydáno podle § 12 odst. 2 zákona o státním zastupitelství.

Nejvyšší státní zástupce:
JUDr. Pavel Zeman v.r.